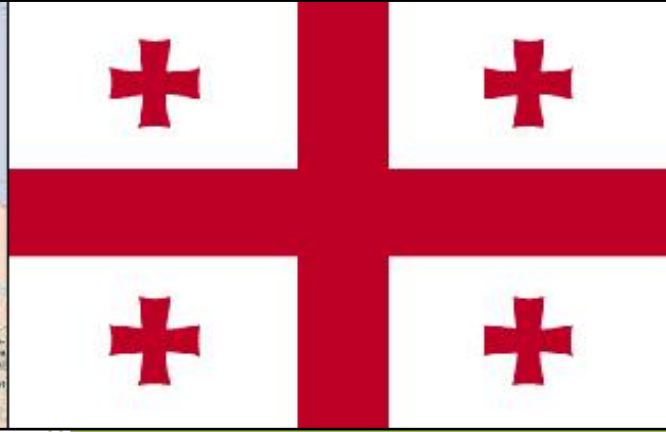

GÜRCİSTAN İŞ GEZİSİ RAPORU

İçindekiler

1. Program Akışı.....	4
2. Program Katılımcıları.....	4
3. Gerçekleştirilen Ziyaretler.....	6
3.1. Batum 6. Uluslararası Turizm ve Otel Ekipmanları Fuarı Ziyareti.....	6
3.2. T.C. Batum Konsoloslugu Ziyareti	6
3.3. Acara Ticaret ve Sanayi Odası Ziyareti.....	8
3.4. Adalet Sarayı (Public Service Hall) Ziyareti.....	10
3.5. Batum İş Bankası Ziyareti.....	10
3.6. Ajara Tekstil Firması Ziyareti	11
3.7. Acara Yatırım Ajansı (Ajara Investment Agency) Ziyareti	12
3.8. Uluslararası Yatırımcılar Derneği Ziyareti.....	12
4. Genel Değerlendirme ve Öneriler	13
EK: GÜRCİSTAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	15

Tablo Listesi

Tablo 1: Program Akışı	4
Tablo 2: Katılımcı Listesi.....	5
Tablo 3: Temel Göstergeler.....	15
Tablo 4: Temel Ekonomik Göstergeler	15
Tablo 5: Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)	18
Tablo 6: Yıllara Göre İhracatı Yapılan Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)	18
Tablo 7: Yıllara Göre İthalatı Yapılan Başlıca Ürünler (Milyon Dolar).....	19
Tablo 8: En fazla İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke ve Payları	19
Tablo 9: En fazla İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke ve Payları.....	20
Tablo 10: Türkiye-Gürcistan Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar).....	20

GÜRCİSTAN İŞ GEZİSİ RAPORU

1. Program Akışı

11-14 Mayıs 2013 tarihleri arasında Gürcistan'ın Batum kentine düzenlenen iş gezisi gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tablolarda program akışı yer almaktadır.

Tablo 1: Program Akışı

11 Mayıs Cumartesi (1. Gün)	
04.30:	Türk Hava Yolları tarifeli seferi ile Diyarbakır'dan İstanbul'a uçakla hareket.
07.00:	İstanbul'a varış.
13.10:	İstanbul'dan Türk Hava Yolları tarifeli seferi ile Gürcistan/Batum'a hareket.
16.05:	Lokal saat ile Batum'a varış.
19.00:	Bilgilendirme Toplantısı: Ticaret Müşaviri, Yatırım Ajansı ve Ticaret Odası Temsilcisi.
20.30:	Uluslararası Yatırımcılar Derneği Genel Sekreterinin katılımı ile otelde akşam yemeği.
12 Mayıs Pazar (2. Gün)	
10.00:	EXPOBATUMI Fuar ziyareti
15.00:	Batum Turu
13 Mayıs Pazartesi (3. Gün)	
10.00:	T.C. Batum Konsolosluğu ziyareti
12.30:	Acara Ticaret ve Sanayi Odası ziyareti
15.00:	Adalet Sarayı ziyareti
15.30:	Batum İş Bankası ziyareti
16.30:	Ajara Textile Ltd. Firma Ziyareti
14 Mayıs Salı (4. Gün)	
10.30:	Ajara Yatırım Ajansı ziyareti
11.30:	Uluslararası Yatırımcılar Derneği ziyareti
17.05:	Batum - İstanbul uçak seferi
20.45:	İstanbul'dan Diyarbakır'a uçakla hareket

2. Program Katılımcıları

Gürcistan İş Gezisi, Diyarbakır'dan 12 firma temsilcisi ve Ajansımızdan 4 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda katılımcı listesi verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcı Listesi

Firma Katılımcıları	
Adı - Soyadı	Firma Adı
A.Aziz ÖZKILIÇ	Özkılıç Motorlu Araçlar Teks. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Abdulkadir KARAVİL	Karavil Çim.San.Tic.A.Ş
Abdullah ŞİMŞEK	Karlis Yapı Taahhüt İnş.Mad.San.Tic.A.Ş.
Fetullah ÇİZMECİ	Çizmeciler Otelcilik- The Greenpark Hotel
Kamuran AZİZİOĞLU	Meya Alüminyum
Kerim GÜNEŞ	Güneş Pen
Mehmet ÇELİK	Çey-Sa
Mehmet ÖZTEP	Güvenen Gıda
Nihat ÇELİK	Silvan Nergiz Tarım
Sezgin ALBUDAK	Meliksoylar Mobilya
Şükrü ÖZEN	Özenoğlu Un
Vecdi FİDAN	Başaklı Pen
Karacadağ Kalkınma Ajansı Katılımcıları	
Adı - Soyadı	Unvanı
Hüseyin AKDOĞAN	Diyarbakır YDO - Koordinatör
Adnan AKSOY	Diyarbakır YDO - Uzman
Hikmet DENİZ	Diyarbakır YDO - Uzman
Hasan AKDOĞAN	Şanlıurfa YDO - Uzman

3. Gerçekleştirilen Ziyaretler

3.1. Batum 6. Uluslararası Turizm ve Otel Ekipmanları Fuarı Ziyareti

12.05.2013 tarihinde Acara Özek Cumhuriyeti Hükümeti, Gürcistan Acara Turizm ve Gezi Yerleri Bölge Başkanlığı, Batum Belediyesi, Geonet Expo ve Net Organizasyon işbirliği ile düzenlenen Batum 6. Uluslararası Turizm ve Otel Ekipmanları Fuarı ziyaret edilmiştir.

3.2. T.C. Batum Konsolosluğu Ziyareti

13.05.2013 tarihinde Türkiye Konsolosluğu ziyaret edilerek Konsolos Muavini Ertan GARİP ve Ticari Ateşe Volkan BERKER ile görüşülmüştür. Görüşmeden alınan notlar genel olarak aşağıda verilmiştir.

- Batum Gürcistan'ın üçüncü büyük kenti konumundadır. Gürcistan'ın hem Türkiye ile hem de eski SSCB ülkelerinin çoğu ile Serbest Ticaret Antlaşması bulunmaktadır. Bu açıdan Gürcistan'ın özel konumu nedeniyle bu ülkelere açılan kapı olarak ta görmek gerekmektedir. Gürcistan'da toplam 250 Türk firması bulunmaktadır.

- Şirket kurulumu 1 günde tamamlanabilmektedir. Şirket kurulumu için önce sözleşme hazırlanıp yeminli tercümandan çevirisinin yapılması gerekmektedir. Daha sonra Adalet Sarayı (kamu hizmet binası)'na başvuru yapılmaktadır. Bankadan hesap açılarak Vergi Dairesine bildirildikten sonra şirket kurulumu gerçekleştirilmektedir. Türkiye'deki şirketin Gürcistan'da şubesini açmak ta mümkün olmakla beraber bürokratik işlemlerin biraz daha uzun sürdüğü belirtilmiştir.
- Gürcistan'da uygulanan vergiler aşağıdaki gibidir:
 - KDV: % 18
 - Gelir Vergisi: % 20
 - Kurumlar Vergisi : % 15
- İşçi Sigortası ve Asgari Ücret uygulaması bulunmamaktadır. İsteyen firmalar personeline özel sigorta yaptırabilmektedir.
- İnşaatçı çalışan vasıfsız işçi yaklaşık olarak 500-600 Lari (550-660 TL) ücret almaktadır. Gürcistan'da vergiye çok önem verilmektedir. 7-8 yıla kadar hapis cezaları uygulanmaktadır. Güvenlik ile ilgili her hangi bir sorun bulunmamaktadır.
- Muhasebe sistemi Türkiye'dekine benzemektedir. Birçok işlem elektronik sistemde gerçekleştirilmektedir. Kısa sürede çok fazla firma açıldığı için tecrübeli muhasebeci bulma konusunda sorun yaşanabilmektedir. Ülkede herkes neredeyse üniversite mezunu fakat eğitim sistemi çok iyi değil.
- Turist vizesi ile 90 gün kalınabilmektedir. 5 yıl boyunca 1'er yıl oturma izni alınabilmektedir.
- Gürcistan'ın nüfusu yaklaşık 4,5 milyon civarındadır. Türkiye'de yaşayan Gürcü nüfusunun da yaklaşık 4,5 milyon olduğu tahmin edilmektedir.
- Tiflis'te bir çimento fabrikası bulunmaktadır. Fakat Batum civarının çimento ihtiyacı genellikle Erzurum ve Trabzon illerinden karşılanmaktadır.
- Gürcistan'da girişimci bir sınıf bulunmamaktadır. Ticari Ataşeliğe de diğer ülkelerdeki gibi herhangi bir satın alma talebi gelmemektedir. Bu nedenle Türkiye'den yatırım yapmak isteyen bir yatırımcı ilk etapta Gürcü partner bulmakta zorlanabilmektedir. Bu

nedenle önce yatırımcının bizatihi gelip burada yatırımını yapması ve birkaç yıl burada kalması sonra da yanında eğiteceği bir Gürcü ortağa işletme yönetiminin devredilmesi daha uygun olacaktır.

- İnşaatlar genellikle kara karkas sistemi ile kabası bitmiş olarak teslim edilmekte ve 300-560 Dolar/m² fiyat aralığında satılmaktadır. Tamamen bitmiş yapılar genellikle yurtdışındaki Gürcüler, Gemiciler, Azeriler, Ermeniler ve Karadenizli Türkler tarafından 3.000 Dolar/m² birim fiyatı ile alınmaktadır.
- Abhazya ve Güney Osetya sorunlu bölgeler olarak değerlendirilmektedir. Gürcistan bu bölgelerin özerk yönetimini tanımamakta ve bu bölgeler ile ticaret yapmayı yasaklamıştır. 2008 yılında Rusya ile bu bölgeler nedeniyle savaş yaşanmıştır.
- Dünya Ticaret Örgütü üyesi olan Gürcistan TSE'yi kabul etmektedir. Bazen mevzuat değişiklikleri olduğu zaman yatırımcılara haber verilmemesinden kaynaklanan sorunlar yaşanabilmekte fakat bilinçli teknik engel çıkarma gibi bir durum bulunmamaktadır.
- Sarp Sınır Kapısında Gürcistan tarafı tırları gümrük işlemleri için en fazla 5-10 saat bekletirken Türkiye tarafı daha yavaş çalışmaktadır.
- Şirketlerin elde edilen karı Türkiye'ye çıkarmak istemesi durumunda, % 15 olan kurumlar vergisinin % 20 olarak ödenmesi gerekmektedir.
- OSB uygulaması bulunmamaktadır.

3.3. Acara Ticaret ve Sanayi Odası Ziyareti

13.05.2013 tarihinde Acara Ticaret ve Sanayi Odası (Ajara Chamber of Commerce&Industry) ziyaret edilerek Oda Başkanı Tamaz SHAVADZE ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Ankara'da uzun yıllar Konsoloslukta görev yapmış olduğu için çok iyi düzeyde Türkçe bilen Tamaz Bey'den önemli bilgiler alınmıştır. Aşağıda görüşme notları yer almaktadır.

- 1880 yılında Batum serbest liman olarak ilan edilmiştir. Bu nedenle o dönemde hızla bir gelişme dönemine girmiştir. Acara Ticaret ve Sanayi Odasının geçmişi de o döneme dayanmaktadır. 1968 yılında ise tamamen bugünkü halini almıştır. Odaya bağlı 800'ü büyük olmak üzere 24.000 iş yeri bulunmaktadır. Tekstil, otelcilik ve seracılık yatırımları son yıllarda öne çıkmaktadır.
- Gürcistan Türkiye'yi Kafkasya'ya bağladığı için çok önemli. Bu bölgeye yapılmış yatırım ile aslında Kafkasya ve Orta Asya pazarına açılma imkanı elde edilmiş olunmaktadır.
- Doğrudan yabancı yatırım konusunda % 65 ile Türkiye birinci sıradadır. En fazla ticaret yapılan ülke de Türkiye'dir. İkinci sırada Ukrayna gelmektedir. Gürcistan'da 2 tane serbest bölge bulunmaktadır. Rusya 2006 yılından beri Gürcistan'a ambargo uyguladığı için bu ülkeden herhangi bir mal almamaktadır. Fakat son zamanlarda ilişkiler nispeten yumuşamış ve sınırlı da olsa ticarete başlanmıştır.
- Gürcistan'da herhangi bir teşvik sistemi bulunmamaktadır. Yatırımcılara ücretsiz arazi tahsisi yapılmamaktadır. Önceki Hükümet döneminde bazı projeler için yapılmaktaydı. Genelde ihale, şartlı ihale ya da açık artırma yöntemi ile yatırımcılara arazi tahsisi gerçekleştirilmektedir.
- Odalara üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Oda yönetimi seçimle başa gelmektedir.

3.4. Adalet Sarayı (Public Service Hall) Ziyareti

13.05.2013 tarihinde Kamu Hizmet Binası olarak kullanılan Adalet Sarayı ziyaret edilmiş ve yetkililerden bilgi alınmıştır.

- 2011 yılında açılmış olan Kamu Hizmet Binasında günde 1.700-3.000 kişiye hizmet vermektedir. Aynı bina içinde nikah, tapu, kimlik, şirket kurma, ehliyet, pasaport işlemleri gibi farklı 305 işlem yapılabilmektedir. 50 personel in çalıştığı merkezde ortalama kişi başına bekleme süresi 45 dakikadır. 2012 yılında AB'den ödül almıştır. Ayrıntılı bilgilere <https://psh.gov.ge> adresinden ulaşılabilir.

3.5. Batum İş Bankası Ziyareti

13.05.2013 tarihinde Batum İş Bankası ziyaret edilmiştir. Banka Müdürü Barış SARIİBRAHİM ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmede alınan notlar genel olarak aşağıda verilmiştir.

- Ziraat Bankasından sonra Gürcistan'da ikinci açılan banka Batum İş Bankası'dır. 9 Ağustos 2012 yılında açılmış. Bu yıl içinde Tiflis'te bir şube açılacak. Tamamen Gürcistan bankacılık kanunlarına tabi olarak faaliyet gösterilmektedir. Faizler Türkiye'dekinden daha yüksek. Dolar olarak yıllık % 16 kredi faizi uygulanmaktadır. Kur hareketi pek yaşanmamakta yaklaşık 7 yıldır pek bir değişiklik olmamıştır. Türkiye'ye transfer ücreti olarak binde 2-7 arasında bir ücret alınıyor. Firma bilançoları genelde gerçeği yansıtmaktadır.

3.6. Ajara Tekstil Firması Ziyareti

13.05.2013 tarihinde Ajara Tekstil Firmasının fabrikası ziyaret edilerek fabrika ile ilgili yetkililerden bilgi alınmıştır.

- Diyarbakır kökenli bir işadamı tarafından 2008 yılında kurulmuş olan firmada 550 kişi çalışmaktadır. Yılda 3 milyon adet spor tişört üretimi yapılmaktadır. Yarı mamul olarak kesilmiş ürünler Türkiye'den gelmekte ve fabrikada dikilip paketlenmektedir. Personel verimliliği konusunda sorun yaşandığı ifade edilmiştir.

3.7. Acara Yatırım Ajansı (Ajara Investment Agency) Ziyareti

14.05.2013 tarihinde Acara Yatırım Ajansı ziyaret edilmiştir. Ajara Cumhuriyeti Özerk Yönetimi Yatırım Politikası Departmanı Başkanı Jemal BERİDZE ve Acara Özerk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Çok Taraflı İlişkiler Geliştirme Konseyi Başkanı Büyükelçi Taniel LEBANİDZE ile görüşülmüştür. Yatırım ortamı ile ilgili bilgi alınmıştır.

3.8. Uluslararası Yatırımcılar Derneği Ziyareti

14.05.2013 tarihinde Gürcistan Uluslararası Yatırımcılar Derneği (International Investors Association) ziyaret edilmiştir. Dernek Genel Sekreteri Osman CHALİSHKAN (MJAVANADZE) ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme kapsamı genel olarak aşağıda verilmiştir.

- Ekim 2012 yılında yapılan seçim sonrasında gelen hükümet Rusya ile ilişkilerde daha ılımlı bir politika izlemektedir. Gelecek dönemde ticari ilişkilerin gelişeceğine inanılmaktadır.

- Son yıllarda özellikle Hintli yatırımcılar ülkede metal alanında yatırımlara başlamışlardır.
- Enerji alanında da büyük yatırımlar yapılmaktadır. Ülkede 6-200 MW büyüklüğündeki HED projeleri uygulanabilir. Ağaoğlu, Çalık gibi bazı büyük firmalar yatırımlara başlamıştır. Ayrıca Norveç ve Hollanda firmaları da bu alanda yatırımlar yapmaktadır. Üretilen elektriğe devlet alım garantisi vermektedir. Ayrıca Türkiye ile Enerji Nakil Hattı yapılıyor. 2013 yılı Haziran ayında tamamlanması beklenen proje ile Türkiye'ye elektrik satışı yapılabilecek.
- Gürcistan kendi doğalgazını Azerbaycan'dan almaktadır. Rusya doğalgazı da Ermenistan'a Gürcistan üzerinden gitmektedir. Gürcistan'da üretilen tarım ürünleri için Rusya önemli bir pazar olarak görülmektedir.

4. Genel Değerlendirme ve Öneriler

Gürcistan, Türkiye ile tarihsel olarak önemli kültürel bağlara sahiptir. Gürcistan'ın nüfusu yaklaşık 4,5 milyon olup Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenli vatandaş sayısı yine yaklaşık olarak aynı sayıdadır. Osmanlı döneminden beri buradaki yaşayan Müslüman nüfus yapısından dolayı özerk yapıya sahip olan Acara Özerk Cumhuriyetinde Türkçe bilen Gürcü sayısı oldukça fazladır. Tarihi ve kültürel bağlar ekonomik ilişkilere de yansımış olup Türkiye, Gürcistan'ın en önemli ticari partneri konumundadır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi yıllar itibarıyla artmaktadır. 2011 yılı verilerine göre Gürcistan ithalatı içinde yaklaşık % 19'luk pay ile Türkiye ilk sırada yer almaktadır.

Ancak Gürcistan'da kişi başına düşen milli gelir düşük olup yaklaşık olarak 5.500 dolar civarındadır. Bununla beraber Gürcistan'a yapılacak yatırımları değerlendirirken sadece 4,5 milyon nüfusa sahip Gürcistan'ı değil bütün bölgeyi dikkate almak gerekir. Türkiye'ye yakın mesafesi ve jeopolitik konumu ile Gürcistan Türkiye'nin Kafkasya ülkelerine açılan kapısı konumundadır.

Gürcistan Acara Özerk Yönetiminin başkenti olan Batum doğal güzellikleri ve tropikal iklimi ile geniş bir coğrafya için çok önemli bir turizm destinasyonu olma potansiyeline sahiptir. Son yıllarda ülkeye turizm alanında özellikle 5 yıldızlı marka oteller başta olmak üzere çok önemli yatırımlar çekilmiştir. Yönetim tarafından da bu yatırımların gelmesi için

T. C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi

gerekli altyapı ve güvenlik ortamı oluşturulmuştur. Fakat gelen yatırımların daha çok "casino" odaklı olduğu ve bu yönünün özellikle öne çıkarıldığı görülmüştür. Bunun uzun vadede getireceği sorunlar, Gürcistan'ın kültürel yapısında görülecek olumsuz yansımalar ve bununla ilgili alınacak önlemler ile ilgili tartışmaların başladığı ifade edilmektedir.

Bölge illerimizin Gürcistan ile ekonomik ve ticari ilişkileri neredeyse hiç bulunmamaktadır. Bu nedenle Gürcistan'a düzenlenen bu iş gezisi organizasyonu, Diyarbakır'a yaklaşık 600 km mesafede bulunan ülkeyi yakından tanımak ve ekonomik ilişkileri geliştirmek anlamında çok önemli olduğu değerlendirilmektedir. Program boyunca Gürcistan'da önemli bağlantılar kurulmuş ve yatırım ortamı ile ilgili kapsamlı bilgi edinilmiştir. Programın diğer bir faydası da daha önceden tanışma fırsatı bulmamış Diyarbakır'lı iş adamlarının bu vesile ile birbirlerini yakından tanıma fırsatı bulmuş olmalarıdır.

EK: GÜRCİSTAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Genel Göstergeler

Tablo 3: Temel Göstergeler

Nüfus	4,5 milyon
Dili Resmi dil	Gürcüce
Etnik Yapı	Gürcü (% 84), Azeri (% 7), Ermeni (% 6), diğer (% 3)
Yönetim Biçimi	Yarı Başkanlık tipi Cumhuriyet
Para Birimi	Lari (1 ABD Doları: 1,66 Lari, 07 Şubat 2012)
Başkent	Tiflis (1,2 milyon)
Önemli Şehirler	Kutaisi (193 bin), Zugdidi (175 bin), Batum (124 bin)
Yüzölçümü	69.700 km ²

Tablo 4: Temel Ekonomik Göstergeler

	2008 a	2009 a	2010 a	2011 a
GSYİH (milyar dolar)	12,8	10,8	11,6	14,4 b
Reel GSYİH Büyüme Hızı (%)	2,3	-3,8	6,3	7,0 b
Kişi Başına GSYİH* (PPP, dolar)	4.905	4.766	5.064 c	5.491 c
Tüketici Fiyatları Enflasyonu (ort; %)	10	1,7	7,1	8,5
Cari İşlemler Dengesi (milyon dolar)	-3.145,7	-1.252,9	-1.328,4	-1.796,1
Döviz Kuru (Lari: dolar) (ortalama)	1,49	1,67	1,78	1,69

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Georgia Country Report, June 2012

(a) Gerçekleşme (b) EIU Tahmini (c) IMF Tahmini

(*) IMF, World Economic Outlook Database, April 2012

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Gürcistan, 40' ve 47' doğu boylamları ile 41' ve 44' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. 69.700 km² olan yüzölçümünün yaklaşık % 80'i dağlıktır. Ülkenin kuzeyinde Rusya Federasyonu (Dağıstan, Çeçenistan, Kuzey Osetya, Kabarday-Balkar Özerk Cumhuriyetleri), güneyinde Ermenistan, güneydoğusunda Azerbaycan, güneybatı ve batısında Türkiye yer almaktadır.

Gürcistan'ın batısına ılık, nemli Akdeniz iklimini andıran yarı tropik iklim, doğusuna ise Alp Dağları'nın iklim özelliklerine benzer kara iklimi hakimdir. Büyük kısmını meşe, çam, kayın, ceviz ve fındık ağaçlarının oluşturduğu ormanlar ülkenin yaklaşık % 34'ünü kaplamaktadır.

Gürcistan, en büyükleri Rioni, Inguri, Kura ve Mktvari olmak üzere çok sayıda akarsuya sahiptir. Ülkedeki akarsular taşımacılık yapılmasına müsait olmamasına rağmen özellikle büyük hidroelektrik enerjisi üretimi için son derece uygundur (EB, 2013).

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke çok önemli bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. 1989 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımından bugüne kadar, 5,5 milyon olan ülke nüfusu yaklaşık % 20 oranında düşüş göstermiştir. 2011 yılı itibarı ile ülke nüfusu 4,5 milyondur. Nüfustaki bu ciddi düşüş; düşen doğum oranı, büyük çaptaki göç ve ülkeden kopan bölgelerdeki (Abhazya ve Güney Osetya) nüfusun sayılamamasından kaynaklanmaktadır. Doğum oranının düşmesine ve büyük çaplı göçe, sivil savaş nedeni ile yaşanan sıkıntılar ve ülke ekonomisindeki kötüye gidiş neden olmuştur. İstatistiki göstergelere göre göç eden nüfusun büyük çoğunluğu çalışma yaşında olup, bu kişilerin çok büyük bölümü meslek sahibi ya da yüksek eğitim görmüş kişilerdir. Çalışma yaşındaki nüfusun ülkeden göçü doğum oranlarının düşmesine de neden olmuştur. Ancak Rusya'da yaşamakta olan yaklaşık 750.000 Gürcü, Rusya'nın 2001 yılında uygulamaya başladığı ve ülkede kalmayı zorlaştıran yeni vize rejimi nedeni ile ülkeye geri dönmeye başlamıştır. İşsizlik oranının 2011 yılı itibarı ile % 16 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir (EB, 2013).

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Ülke topraklarının % 11'i tarıma elverişli arazilerden, % 25'i ise meralardan oluşmaktadır. Ülkenin % 34'ü ise ormanlık arazidir. Gürcistan, dünyadaki en zengin manganez yataklarından birine sahiptir. Toplam rezervlerin 222 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Ancak yine de talebin azalması ve enerji maliyetlerindeki yüksek artışlar gibi sorunlarla yüz yüzedir. Gürcistan ayrıca bakır ve demir cevherlerine, obsidyen, arsenik ve akik taşı gibi minerallere de sahiptir. Ülkede yaklaşık 300 milyon ton kömür rezervi bulunmakla birlikte, Gürcistan kömürü yeterli kalitede değildir. Gürcistan enerji kaynakları

açısından yetersiz olduğundan bu açığı ithalatla gidermeye çalışmaktadır. Gürcistan'ın doğusunda bazı petrol yatakları bulunmaktadır. Bilinen petrol rezervi 35 milyon varil civarındadır. Petrol ihtiyacının bir kısmı İran'dan ithal edilerek karşılanmaktadır. Ayrıca doğal gazın da yeterli miktarlarda olmayışı Gürcistan'ı, Rusya ve Türkmenistan'dan ithalata bağımlı kılmaktadır.

Gürcistan, önemli maden suyu kaynaklarına sahiptir. Ülkede günde 120 litre su üreten 2.300 adet memba bulunmaktadır. En bilinen kaynaklar ülkenin ortasındaki Borjomi'de bulunmaktadır. Bu bölgede bir Gürcü-Hollanda ortak yatırım şirketinin hem iç tüketim hem de ihracata yönelik üretim gerçekleştiren iki şişeleme fabrikası bulunmaktadır. Dünyanın sayılı su kaynaklarına sahip olan Gürcistan kaynaklarının yalnızca yaklaşık % 10'unu kullanmaktadır. Gelecekte ülkede bu alanda çok önemli iş fırsatları doğması beklenmektedir (EB, 2013).

Ekonomik Yapı

Komünizm döneminde SSCB ülkeleri içinde en güçlü ekonomiye sahip olan Gürcistan, birliğin dağılmasının ardından ekonomisinde ciddi sorunlarla ve istikrarsızlıkla karşı karşıya kalmıştır. Bağımsızlığa geçişle birlikte ülkenin sanayi sektörünün GSYİH'daki payı azalırken, hizmet sektörünün payı artış göstermiştir. Ülkenin sanayi tesislerinin büyük çoğunluğu teknolojisi eskidiği için atıl durumdadır.

Özelleştirme süreci ve Gürcistan'ın son dönemde imzaladığı ekonomik anlaşmaların da etkisi ile sanayi sektörüne doğrudan yabancı yatırım girişi gözlenmektedir. Ayrıca tarım da ekonomide hala önemli bir sektör durumundadır.

Kayıt dışı ekonomi ülkenin büyüme performansı ile ilgili sağlıklı verilere ulaşılmasını engellemektedir. Ülkenin İstatistik Kurumu tarafından Gürcistan'ın GSYİH'sinin yaklaşık % 30'una tekabül eden bir miktarda kayıt dışı ekonomisi olduğu belirtilmektedir. Ancak IMF göstergelerine göre kayıt dışı ekonominin büyüklüğü GSYİH'nin % 60'ı kadardır. Bu denli büyük miktardaki kayıt dışı ekonomi, ülkenin geniş kapsamlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirmesinin önündeki en önemli engeldir. Ülkede kişi başına düşen milli gelirin 2011 yılı itibarı ile 3.215 ABD Doları (cari fiyatlarla) olarak gerçekleşmiştir.

Hizmet sektörü % 62 ile GSYİH'ya en fazla katkıda bulunan sektör olmuştur. Hizmet sektörünü % 25,9 ile sanayi, %12,1 ile tarım sektörleri izlemektedir. Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattında devam eden inşaat faaliyetlerinin ülke ekonomisine olumlu etkileri nedeni ile son yıllarda güçlü büyüme eğilimi gözlenmiştir.

Rusya ve Gürcistan arasında 2008 yılının Ağustos ayında yaşanan çatışma ülkedeki inşaat ve finansal hizmet sektörlerinde ani bir küçülmeye ve aynı zamanda GSYİH'nin 2009 yılında % 3,9 oranında gerilemesine neden olmuştur. 2010 yılında % 6,4 büyüyen Gürcistan ekonomisinin, 2011 yılında geçici verilere göre % 7,0 büyümüştür (EB, 2013).

Dış Ticaret

Gürcistan ticaret hacmi 2008 yılında Rusya ile yaşanan savaş nedeniyle görülen düşüş dışında yıllar itibariyle artma eğilimindedir. Yıllar itibariyle dış ticaret açığı da artmaktadır. 2011 yılında 6,4 milyar dolar ithalat gerçekleşmişken, ihracat 2 milyar dolar olmuştur.

Tablo 5: Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011
İhracat	1,2	1,5	1,1	1,6	2,0
İthalat	5,2	6,1	4,4	5,1	6,4
Hacim	6,4	7,6	5,5	6,7	8,4
Denge	-4,0	-4,6	-3,3	-3,5	-4,4

Kaynak: www.trademap.org

Tablo 6: Yıllara Göre İhracatı Yapılan Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	GTİP Tanımı	2009	2010	2011	2001 Pay (%)
Toplam		1.134	1.583	1.991	100,0
7206	Külçe Halinde Demir, Alaşımsız Çelik; İlk Şekillerde	0	2	309	15,5
7202	Ferro Alyajlar	130	264	255	12,8
3102	Azotlu Mineral ve Kimyasal Gübreler	60	72	144	7,2
0802	Diğer Kabuklu Meyveler (Taze, Kuru, Kabuklu, Kabuksuz)	70	64	131	6,6
7204	Demir-Çelik Döküntü ve Hurdaları, Bunların Külçeleri	64	109	117	5,9
7108	Altın; Ham, Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde	116	86	110	5,5
2603	Bakır Cevherleri ve Konsantreleri	62	71	85	4,3
9706	Eskiliği Yüz Yılı Aşan Antika Eşya	0	0	70	3,5

7214	Demir-Çelik Çubuklar; Sıcak Haddeli, Dövülmüş, Burulmuş, Çekilmiş	3	36	61	3,1
2204	Taze Üzüm Şarabı	32	39	52	2,6

Kaynak: www.trademap.org

Tablo 7: Yıllara Göre İthalatı Yapılan Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	GTİP Tanımı	2009	2010	2011	2001 Pay (%)
Toplam		4.366	5.095	6.389	100,0
2710	Petrol ve Bitümenli Minerallerden Üretilen Yağlar; Ham Hariç	555	695	911	14,3
2711	Petrol Gazı ve Diğer Gazlı Hidrokarbonlar	152	134	285	4,5
3004	Tedavi-Koruma İlaçları; Doze Edilmiş, Perakende Satılabilir	175	188	198	3,1
1001	Buğday, Çavdarla Karışık Buğday	104	172	184	2,9
8517	Telli Telefon-Telgraf İçin Elektrikli Cihazlar	79	110	135	2,1
7308	Demir-Çelikten İnşaat ve Aksamı	19	50	102	1,6
1701	Şeker (Kamış, Pancar Şekeri) Kimyaca Saf Sakkaroz	50	74	90	1,4
2402	Tütün ve Tütün Benzerlerinden Purlar, Sigaralar	57	79	87	1,4
8471	Otomatik Bilgi İşlem Makineleri, Üniteleri	38	50	77	1,2
8544	Elektrik İçin İzole Tel, Kablo, İzole İletici, Optik Lif Kablo	23	33	73	1,1

Kaynak: www.trademap.org

Tablo 8: En fazla İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke ve Payları

Yıllar	2009	2010	2011	2011 Pay (%)
Toplam	1.134	1.583	1.991	100,0
Hindistan	6	12	323	16,2
Türkiye	226	216	222	11,2
Azerbaycan	166	244	197	9,9
ABD	57	180	140	7,1
İtalya	23	23	136	6,8
Ukrayna	84	103	136	6,8
Kanada	117	62	94	4,7
Bulgaristan	82	160	85	4,3
Ermenistan	89	29	49	2,5
Almanya	20	48	39	2,0

Kaynak: www.trademap.org

Tablo 9: En fazla İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke ve Payları

Yıllar	2009	2010	2011	2011 Pay (%)
Toplam	4.366	5.095	6.389	100,0
Türkiye	694	884	1.205	18,9
Ukrayna	416	558	679	10,6
Azerbaycan	376	464	654	10,2
Çin	173	334	519	8,1
Rusya	286	280	391	6,1
Almanya	298	329	340	5,3
Bulgaristan	90	132	252	3,9
BAE	110	159	209	3,3
Romanya	114	137	185	2,9
İtalya	127	133	177	2,8

Kaynak: www.trademap.org

Türkiye-Gürcistan Ticareti

Türkiye Gürcistan'ın en önemli ticari partneridir. Türkiye ile Gürcistan arasındaki dış ticaret hacmi yıllar itibariyle artış göstermektedir. Özellikle bu artış Türkiye'nin Gürcistan'a yaptığı ihracat miktarını artmasından kaynaklanmaktadır. 2011 yılında Gürcistan'ın en fazla ithalat yaptığı ülke Türkiye olup, aynı zamanda Gürcistan'ın Hindistan'dan sonra en fazla ihracat yaptığı ikinci ülke konumundadır.

Tablo 10: Türkiye-Gürcistan Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	İkili Ticaret Hacmi	İkili Ticaret Dengesi	İhracat/İthalat
2008	998	525	1.523	473	1,90
2009	766	285	1.052	481	2,68
2010	770	291	1.060	479	2,65
2011	1.092	314	1.406	778	3,48
2012	1.254	180	1.434	1.073	6,96

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı Bilgi Sistemi

Türkiye-Gürcistan arasındaki ticaretin artış eğiliminde olmasına karşın, iki ülke arasındaki dış ticaret rakamları ve Türkiye'nin Gürcistan'daki yatırımlarının miktarı potansiyelin altındadır. Türk firmalarının Gürcistan faaliyetlerindeki temel sıkıntısı finansman sorunudur. Ayrıca Gürcistan'da modern bankacılık sisteminin yerleşmemiş olması nedeniyle

T. C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi

nakit hareketlerinde ve akreditif işlemlerinde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun yanında kambiyo mevzuatının yetersizliği para transferlerinde zorluklara neden olmaktadır.

Ticari konuları ilgilendiren mevzuatın pek çok konuda henüz tam olarak netlik kazanmamış olması ve sıklıkla değiştirilmesi ülke ile ticari ilişkilerin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (EB, 2013).

T. C.
KARACADAĞ KALKINMA AJANSI
Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi

Kaynaklar

Ekonomi Bakanlığı (2013). İhracat Bilgi Platformu, Gürcistan Ülke Raporu,
www.ibp.gov.tr, 14.06.2013.

International Trade Center (2013). www.trademap.org, 12.06.2013.